6. SINIF SOSYAL BİLGİLER · 1. DÖNEM 1. YAZILI · 90+ SÜRÜMÜ

Birlikte Yaşamak ve Evimiz Dünya: Türkiye'nin Konumu

Rollerimiz neden zamanla değişir? Kültürel bağlar ve millî değerler bir toplumu nasıl bir arada tutar? Türkiye'nin dünyadaki adresi nedir ve bu adres iklimimizi, tarımımızı, nüfusumuzu nasıl etkiler? Türk dünyasıyla hangi alanlarda iş birliği yapıyoruz? Bu notta yazılıda sorumlu olduğun her konuyu şemalarla, **Derinleşelim** kutularıyla ve özgün örneklerle bulacaksın. Örnekler **Kolay, Orta, Zor** diye zorlaşır. Sonda konuları birleştiren bir **90+ Atölyesi** ve cevap anahtarlı **2 prova** var.

Sınav bilgisi ve kapsam

5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ortak yazılısı (OYSS) **6 Kasım 2026**. Süre **40 dakika**, toplam **100 puan**. Sorular **açık uçlu** olur; ortalama **6–8 soru** gelir, kâğıt en fazla 4 sayfadır. Soruların **2'sini** okulundaki Sosyal Bilgiler öğretmenleri yazar, kalanı MEB'in **beceri temelli ortak soru havuzundan** gelir.

Kod	Öğrenme çıktısı	Tahmini soru
SB.6.1.1	Dâhil olunan grupların ve rollerin zaman içinde değişebileceğine ilişkin çıkarım	1
SB.6.1.2	Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisi	1–2
SB.6.1.3	Toplumsal sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere etme	1
SB.6.2.1	Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların konum özellikleri (mutlak ve göreceli konum)	1–2
SB.6.2.2	Ülkemizin doğal ve beşerî çevre özellikleri arasındaki ilişki	1
SB.6.2.3	Ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iş birlikleri	0–1

Senaryo nedir? MEB her ders ve sınıf için birkaç soru dağılımı (senaryo) yayımlar; okulundaki Sosyal Bilgiler zümresi birini seçip sınavdan önce duyurur. Kodlar 2026 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının 1. ve 2. öğrenme alanlarından (Birlikte Yaşamak, Evimiz Dünya) alınmıştır; **soru sayıları bu notun tahminidir**. **Öğretmenine hangi senaryonun seçildiğini sor.**

Tam puan için cevap yazma (Sosyal Bilgiler)

Puan parçası	Öğretmenin baktığı şey
Kavram	Terimi doğru kullandın mı? (mutlak konum, göreceli konum, paralel, meridyen, millî değer, müzakere, kültürel iş birliği)
Kaynak kullanımı	Harita, grafik ya da metindeki bilgiyi cevabında kullandın mı?
Neden-sonuç	Konum ile iklim, iklim ile tarım, yer şekli ile nüfus arasında "çünkü" bağını kurdun mu?
Örnek	Türkiye'den somut bir örnek verdin mi? (Karadeniz'de çay, Doğu Anadolu'da seyrek nüfus)
Öneri ve savunma	Toplumsal sorun sorusunda çözüm önerini gerekçesiyle savundun mu?

Mini örnek: Türkiye'nin kuzey yarım kürede ve orta kuşakta yer almasının bir sonucunu açıklayınız.

Zayıf cevap

"Türkiye'de hava güzeldir."

Kavram yok, belirsiz. Puan alamaz.

Tam puanlık cevap

Türkiye **orta kuşakta (ılıman kuşak)** yer aldığı için **dört mevsim belirgin** olarak yaşanır. Kuzey yarım kürede bulunduğu için güneyden kuzeye gidildikçe güneş ışınlarının geliş açısı küçülür ve **sıcaklık genel olarak azalır**.

Mutlak konum + sonuç + açıklama.

1. Zaman içinde değişen gruplar ve roller

SB.6.1.1 (tahmini 1 soru)

Dâhil olduğumuz gruplar ve bu gruplardaki rollerimiz **yaşımıza, eğitim durumumuza, ilgi alanlarımıza ve yaşadığımız yere** göre zaman içinde değişir. Yeni gruplara katılır, bazı gruplardan ayrılır, yeni roller ve sorumluluklar üstleniriz.

Çocukluk
aile: çocuk; okul öncesi: öğrenci

→

Ortaokul
sınıf başkanı, kulüp üyesi, takım oyuncusu

→

Gençlik
üniversite öğrencisi, gönüllü, sporcu

→

Yetişkinlik
anne-baba, çalışan, yönetici, STK üyesi, seçmen

Şekil 1. Bir kişinin hayatı boyunca değişen grupları ve rolleri.

ORTA **Örnek 1: Bir öğrencinin 6. sınıftaki grupları ile 20 yıl sonra dâhil olabileceği grupları karşılaştırınız. Rollerin neden değiştiğine dair bir çıkarım yazınız.**

Bugün: aile (çocuk), okul (öğrenci, sınıf başkanı), spor takımı (oyuncu). **20 yıl sonra:** kendi ailesi (eş, ebeveyn), iş yeri (çalışan, yönetici), meslek kuruluşu ya da STK (üye, gönüllü). **Çıkarım:** Yaş ilerledikçe **eğitim, meslek ve aile durumu** değişir; bu da yeni gruplara katılmayı ve **daha fazla sorumluluk** içeren roller üstlenmeyi gerektirir.

2. Kültürel bağlarımız ve millî değerlerimiz

SB.6.1.2 (tahmini 1–2 soru)

Kültürel bağlar: Bir toplumu bir arada tutan **ortak dil, din, tarih, gelenek-görenek, sanat** gibi unsurlardır. **Millî değerler:** Bir milletin ortak varlığını simgeleyen ve koruması gereken değerlerdir: **Türk bayrağı, İstiklal Marşı, vatan, bağımsızlık, Türkçe, ortak tarih ve kültürel miras**.

Kültürel bağ	Toplumsal birliğe etkisi
Ortak dil (Türkçe)	İletişimi ve anlaşmayı sağlar, ortak bir kimlik oluşturur
Din ve inançlar	Ortak bayramlar ve değerler etrafında bir araya getirir
Ortak tarih	Geçmişteki zaferler ve zorluklar ortak bir hafıza oluşturur
Gelenek-görenek	Bayramlaşma, düğün, misafirperverlik insanları kaynaştırır
Sanat ve müzik	Türküler, halk oyunları, el sanatları ortak zevk ve kimlik yaratır

Ortak kimlik
"Biz" duygusu oluşur

Dayanışma
Zor zamanlarda birbirimize destek oluruz

Aidiyet
Kendimizi topluma ait hissederiz

Süreklilik
Değerler kuşaktan kuşağa aktarılır

Şekil 2. Kültürel bağlar ve millî değerler toplumsal birliği nasıl güçlendirir?

ORTA **Örnek 2: Bayramlarda yaşlıların ziyaret edilmesi, bayramlaşma ve ikramlar gibi geleneklerin toplumsal birliğe etkisini açıklayınız.**

Bu gelenekler aile ve akrabalar, komşular arasında **iletişimi ve sevgi bağlarını** güçlendirir; küslüklerin bitmesine fırsat verir. Yaşlılara saygı ve gençlere sevgi gibi **değerlerin kuşaktan kuşağa** aktarılmasını sağlar. Böylece insanlar kendini topluma **ait** hisseder, toplumsal birlik ve beraberlik güçlenir.

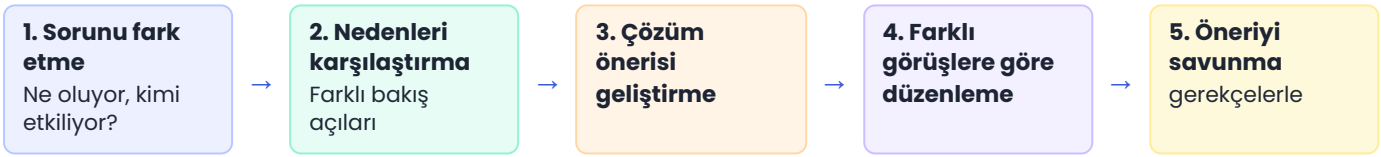
ZOR **Örnek 3: Bir öğrenci "Millî değerlerimiz yalnızca bayram ve tören günlerinde önemlidir." diyor. Bu düşünceyi örneklerle değerlendiriniz.**

Bu düşünce **eksiktir**. Millî değerler yalnızca törenlerde değil, **günlük hayatta** da yaşatılır: Türkçeyi doğru ve özenli kullanmak, bayrağa ve İstiklal Marşı'na her zaman saygı göstermek, tarihî ve kültürel mirası korumak, vatanın doğasını ve kaynaklarını korumak bunlara örnektir. Millî değerler her gün yaşatıldığında toplumsal birlik **sürekli** güçlenir.

3. Toplumsal sorunlar ve çözüm önerilerini müzakere etme

SB.6.1.3 (tahmini 1 soru)

Toplumsal sorun: Toplumun büyük bir bölümünü etkileyen ve çözülmesi için birlikte hareket etmeyi gerektiren sorunlardır: trafik kazaları, çevre kirliliği, israf, akran zorbalığı, teknoloji bağımlılığı, sokak hayvanlarının bakımı, erişilebilirlik sorunları. **Müzakere:** Farklı görüşleri dinleyerek, karşılıklı konuşarak ortak ve uygulanabilir bir çözüm bulma sürecidir.

Şekil 3. Bir toplumsal sorunda müzakere süreci.

ORTA **Örnek 4: Okulunuzun önünde sabah saatlerinde trafik sıkışıklığı ve tehlikeli durumlar yaşanıyor. Velilerin, öğrencilerin ve belediyenin bakış açılarını yazınız; ortak bir çözüm önerisi geliştiriniz.**

Veliler: Çocuklarını kapıya kadar arabayla bırakmak istiyor. **Öğrenciler:** Güvenli bir şekilde yürüyerek ya da servisle gelmek istiyor. **Belediye:** Ana yolun tıkanmamasını istiyor. **Ortak çözüm:** Okul önüne **yaya geçidi ve hız kesici** yapılması, araçların okulun 100 metre uzağındaki bir **bırakma noktasını** kullanması, öğrenciler için **gönüllü veli trafik nöbeti** düzenlenmesi. Bu çözüm üç tarafın beklentisini de dikkate alır.

Tuzak / Kavram yanılgısı

- "Müzakere, tartışıp haklı çıkmaktır." Yanlış: Müzakerede amaç kazanmak değil, **farklı görüşleri dikkate alarak ortak çözüm** bulmaktır.
- Çözüm önerisini gerekçesiz yazmak: "Savununuz" diyen soruda önerinin **neden uygulanabilir ve faydalı** olduğunu açıkla.

4. Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların konum özellikleri

SB.6.2.1 (tahmini 1–2 soru)

Mutlak (matematik) konum: Bir yerin **paralel (enlem)** ve **meridyen (boylam)** çizgilerine göre kesin yeridir. **Göreceli (özel) konum:** Bir yerin çevresindeki kara, deniz, ülke, ulaşım yolları gibi unsurlara göre yeridir.

Türkiye'nin mutlak konumu: 36°–42° kuzey paralelleri ile **26°–45° doğu meridyenleri** arasında yer alır.

Mutlak konumun sonuçları:

- **Kuzey yarım kürede** ve **orta (ılıman) kuşakta** yer alır: dört mevsim belirgindir.
- Güneyden kuzeye gidildikçe güneş ışınlarının geliş açısı küçülür, **sıcaklık genel olarak azalır**.
- Doğu yarım kürede yer alır; doğu ile batı uçları arasında 19 meridyen vardır: **en doğu (Iğdır, Kars) ile en batı (Çanakkale, Edirne) arasında yerel saat farkı 76 dakikadır** (19 × 4 dk).
- Güneş, doğudaki illerimizde batıdakilere göre **daha erken doğar**.

Türkiye'nin göreceli konumu ve sonuçları:

- **Asya ve Avrupa** kıtalarında toprakları vardır; iki kıtayı birbirine bağlar.
- **Üç tarafı denizlerle** çevrilidir (Karadeniz, Ege, Akdeniz); Marmara bir iç denizdir.
- **İstanbul ve Çanakkale boğazları** Karadeniz'i Akdeniz'e bağlar.
- Tarihî ticaret yollarının (İpek Yolu, Baharat Yolu) ve günümüz **enerji koridorlarının** üzerindedir.
- Farklı kültürlerin buluşma noktasıdır; **jeopolitik önemi** büyüktür.

Kıtalar (7)	Okyanuslar	Türkiye'nin yeri
Asya (en büyük), Afrika, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Antarktika, Avrupa, Avustralya (Okyanusya)	Büyük (Pasifik) Okyanus en büyüktür; Atlas Okyanusu, Hint Okyanusu; kutuplarda Kuzey Buz Denizi ve Güney Okyanusu	Asya'nın batısında, Avrupa'nın güneydoğusunda; Afrika'ya Akdeniz üzerinden yakın; Atlas Okyanusu'na Akdeniz ve Cebelitarık Boğazı yoluyla ulaşır

Şekil 4. Kıtalar ve okyanuslar: Türkiye'nin dünya üzerindeki yeri.

KOLAY **Örnek 5: Aşağıdaki özellikleri mutlak konum ya da göreceli konumun sonucu olarak sınıflandırınız. a) Dört mevsimin belirgin yaşanması. b) İki kıtayı birbirine bağlaması. c) Kars'ta güneşin Edirne'den önce doğması. d) Üç tarafının denizlerle çevrili olması.**

a) **Mutlak** (orta kuşak). b) **Göreceli**. c) **Mutlak** (doğu-batı arasındaki meridyen farkı). d) **Göreceli**.

ZOR **Örnek 6: Türkiye'nin göreceli konumunun ekonomisine ve uluslararası önemine iki etkisini açıklayınız.**

1) Asya ile Avrupa arasında bir köprü olması ve Boğazlara sahip olması, Türkiye'yi **ticaret ve ulaşım** açısından önemli kılar; limanlar, kara ve demir yolları transit ticaretten gelir sağlar. 2) Doğal gaz ve petrol boru hatlarının geçtiği bir **enerji koridoru** üzerinde bulunması, Türkiye'nin **uluslararası alandaki önemini** (jeopolitik önemini) artırır.

Derinleşelim: Neden "Kars'ta akşam ezanı Edirne'den önce okunur?"

- Dünya batıdan doğuya doğru döner; bu yüzden güneş **doğudaki yerlerde daha önce** doğar ve batar.
- Her 1 meridyen arasında yerel saat farkı **4 dakikadır**. Türkiye 26° ile 45° doğu meridyenleri arasında, yani **19 meridyen** genişliğinde bir alana yayılır: 19 × 4 = **76 dakika**.
- Bu yüzden namaz vakitleri ve gün doğumu saatleri iller arasında farklıdır; ama ülke genelinde **ortak saat (ulusal saat)** kullanırız.

5. Doğal ve beşerî çevre arasındaki ilişki

SB.6.2.2 (tahmini 1 soru)

Ülkemizin **iklimi, yer şekilleri ve su kaynakları** (doğal çevre) insanların **nüfus dağılımını, yerleşmesini, tarım ürünlerini ve ekonomik faaliyetlerini** (beşerî çevre) etkiler.

Doğal özellik	Beşerî sonuç	Örnek
Ilıman ve yağışlı iklim	Belirli tarım ürünleri yetişir	Karadeniz'de **çay ve fındık**
Akdeniz iklimi (sıcak ve kurak yaz)	Turunçgil yetiştiriciliği, deniz turizmi	Akdeniz kıyılarında **portakal, limon**; Antalya'da turizm
Ege'nin denize dik uzanan dağları ve ovaları	Verimli ovalarda yoğun tarım ve nüfus	Ege'de **zeytin, incir, üzüm**
İç Anadolu'nun karasal iklimi ve düzlükleri	Tahıl tarımı	**Buğday** üretimi
Doğu Anadolu'nun yüksek ve dağlık arazisi, sert kışları	Seyrek nüfus, büyükbaş **hayvancılık**	Erzurum, Kars
Kıyılar, ovalar ve sanayi	Yoğun nüfus, göç alır	Marmara Bölgesi

ORTA **Örnek 7: Doğu Anadolu'nun nüfusunun seyrek, Marmara Bölgesi'nin nüfusunun yoğun olmasını doğal ve beşerî nedenlerle açıklayınız.**

Doğu Anadolu: Yükselti fazla, arazi dağlık, kışlar uzun ve sert (doğal); tarım alanları sınırlı, sanayi az, bölge göç verir (beşerî) ⇒ **seyrek nüfus**. **Marmara:** Kıyı ve ovalar fazla, iklim ılıman (doğal); sanayi, ticaret ve ulaşım gelişmiş, iş imkânları çok, göç alır (beşerî) ⇒ **yoğun nüfus**.

6. Türk dünyası ile kültürel iş birlikleri

SB.6.2.3 (tahmini 0–1 soru)

Türk dünyası: Türk dili ve kültürünü paylaşan devlet ve toplulukların yaşadığı geniş coğrafyadır (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, KKTC ve dünyanın farklı yerlerindeki Türk toplulukları). Türkiye bu coğrafyayla **eğitim, sanat, spor ve turizm** alanlarında iş birliği yapar.

Kurum	Faaliyet alanı
Türk Devletleri Teşkilatı	Türk devletleri arasında siyasi, ekonomik ve kültürel iş birliği
TÜRKSOY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı)	Sanat ve kültür etkinlikleri, ortak sergi ve konserler
TİKA (Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı)	Okul, hastane, tarihî eser restorasyonu gibi kalkınma projeleri
Yunus Emre Enstitüsü	Türkçe öğretimi ve Türk kültürünün tanıtımı
YTB (Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı)	Yurt dışındaki Türkler ve akraba topluluklarla ilişkiler; burslarla eğitim

ORTA **Örnek 8: Ülkemizin Türk dünyası ile eğitim ve spor alanlarında yaptığı ya da yapabileceği birer kültürel iş birliği örneği yazınız; bu iş birliklerinin katkısını açıklayınız.**

Eğitim: Türk dünyasından öğrencilere **burs** verilmesi ve üniversitelerde ortak programlar; Yunus Emre Enstitüsünün **Türkçe kursları**. **Spor:** Türk dünyasında geleneksel sporların (güreş, okçuluk, at sporları) yer aldığı **ortak oyunlar ve festivaller**. **Katkı:** Ortak dil, tarih ve kültür bağları güçlenir; halklar birbirini daha iyi tanır; dostluk ve dayanışma artar.

90+ Atölyesi

Konuları birleştiren 5 zor problem: önce kendin çöz, sonra çözümle karşılaştır

Bu bölümdeki her problem birden çok öğrenme çıktısını birleştirir. Çözümü okumadan önce en az 5 dakika uğraş. Kırmızı satır, öğrencilerin en çok puan kaybettiği yeri gösterir.

Ahmet, ailesiyle Erzurum'dan İzmir'e taşındı. Babası Erzurum'da hayvancılıkla uğraşıyordu; İzmir'de bir fabrikada çalışmaya başladı. Ahmet yeni okulunda futbol takımına katıldı ve kısa sürede takım kaptanı oldu. Bir gün sınıfta "Okul bahçesinde plastik çöpler artıyor." konusu tartışıldı. Ahmet, Erzurum'daki okulunda yaptıkları geri dönüşüm kumbarası fikrini anlattı. Sınıfta Azerbaycan'dan gelen Leyla ise kendi ülkesinde de benzer bir çalışma yapıldığını söyledi; ikisi birlikte bir proje hazırladı.

Atölye metni (özgün)

1. Ahmet'in ve babasının gruplarında ve rollerinde meydana gelen değişimleri yazınız. Bu değişimin nedenini belirtiniz.

Ahmet: yeni okul ve sınıf grubuna katıldı; **futbol takımında kaptan** oldu. Babası: hayvancılıktan **fabrika işçiliğine** geçti; yeni bir iş grubunun üyesi oldu. Neden: ailenin **göç etmesi** (yaşanılan yerin değişmesi) ve yeni ekonomik koşullar.

Puan kaybettiren nokta: Yalnızca Ahmet'in değişimini yazıp babasını unutmak.

2. Babanın Erzurum'da hayvancılık, İzmir'de sanayide çalışmasını doğal ve beşerî çevre ilişkisiyle açıklayınız.

Erzurum'un **yüksek, dağlık ve sert kışlı** yapısı tarımı sınırlar, geniş çayır ve meralar **büyükbaş hayvancılığa** uygundur. İzmir ise **kıyıda, ılıman iklimli, liman ve ulaşım** imkânları gelişmiş bir şehirdir; burada **sanayi ve ticaret** gelişmiştir ve iş imkânları fazladır. Doğal çevre, ekonomik faaliyeti belirlemiştir.

Puan kaybettiren nokta: "İzmir büyük şehir" deyip doğal etkenleri (iklim, kıyı, liman) belirtmemek.

3. Sınıftaki plastik çöp sorunu için bir müzakere sürecini aşamalarıyla yazınız ve ortak bir çözüm öneriniz.

Sorunu fark etme (bahçede plastik artışı) ⇒ nedenleri karşılaştırma (çöp kutusu az, bilinç eksik, kantinde plastik ambalaj fazla) ⇒ çözüm önerileri (geri dönüşüm kumbarası, bez çanta, kantin düzenlemesi) ⇒ farklı görüşlere göre düzenleme (kantinci, öğretmen, öğrenci görüşleri) ⇒ savunma. **Ortak çözüm:** Her katta **geri dönüşüm kumbarası**, nöbetçi öğrencilerin haftalık kontrolü ve kantinde plastik yerine kâğıt ambalaj kullanımı.

Puan kaybettiren nokta: Yalnızca bir öneri yazıp müzakere aşamalarını göstermemek.

4. Ahmet ile Leyla'nın birlikte proje hazırlamasını kültürel bağlar ve Türk dünyasıyla iş birliği açısından değerlendiriniz.

Ahmet ve Leyla **ortak bir dil kökenine, kültüre ve tarihe** sahip iki ülkeden gelmektedir; bu bağlar birbirlerini kolay anlamalarını ve iş birliği yapmalarını sağlamıştır. Küçük ölçekte de olsa bu çalışma, Türkiye ile Türk dünyası arasındaki **eğitim alanındaki kültürel iş birliğinin** bir örneğidir.

Puan kaybettiren nokta: Azerbaycan'ı Türk dünyası ile ilişkilendirmemek.

5. Erzurum (yaklaşık 41° doğu meridyeni) ile İzmir (yaklaşık 27° doğu meridyeni) arasındaki yerel saat farkını hesaplayınız. Güneşin hangi şehirde önce doğacağını açıklayınız.

Meridyen farkı: 41 - 27 = 14 ⇒ 14 × 4 = **56 dakika**. Dünya batıdan doğuya döndüğü için güneş **Erzurum'da daha önce** doğar.

Puan kaybettiren nokta: 4 dakika ile çarpmayı unutmak ya da güneşin batıda önce doğduğunu yazmak.

Prova 1 – Temel

Gerçek sınav gibi çöz: 40 dakika, açık uçlu sorular · Tüm sorular özgündür

1. (15 puan) Dâhil olduğunuz grupların ve rollerinizin zaman içinde değişmesine iki neden yazınız. Gelecekte dâhil olabileceğiniz iki grup ve rol öneriniz.

2. (15 puan) Kültürel bağlarımızdan üçünü yazınız. Bu bağların toplumsal birliğe bir etkisini açıklayınız.

3. (15 puan) Millî değerlerimizden üçünü yazınız. Millî değerleri günlük hayatta nasıl yaşatabileceğimize iki örnek veriniz.

4. (15 puan) Türkiye'nin mutlak konumunu paralel ve meridyen değerleriyle yazınız. Mutlak konumun iki sonucunu açıklayınız.

5. (15 puan) Türkiye'nin göreceli konumunun üç özelliğini yazınız.

6. (15 puan) Karadeniz'de çay ve fındık, İç Anadolu'da buğday yetiştirilmesini iklim ile açıklayınız.

7. (10 puan) Türk dünyası ile kültürel iş birliği yapan iki kurumu ve faaliyet alanlarını yazınız.

Prova 1 – Cevap Anahtarı ve Puanlama

Kısmi puanlar parantez içinde

1. Nedenler: yaşın ilerlemesi, eğitim durumu, meslek, göç, ilgi alanları (her biri 3,5 p, iki tane). Gelecek: ör. üniversite öğrencisi, bir STK'de gönüllü, iş yerinde çalışan (her biri 4 p, iki tane).

2. Ortak dil, din, tarih, gelenek-görenek, sanat (her biri 3 p, üç tane). Etki: ortak kimlik ve aidiyet duygusu, dayanışma (6 p).

3. Türk bayrağı, İstiklal Marşı, vatan, bağımsızlık, Türkçe (her biri 3 p, üç tane). Örnekler: Türkçeyi doğru kullanmak, tarihî eserleri korumak, bayrağa her zaman saygı göstermek (her biri 3 p, iki tane).

4. 36°–42° kuzey paralelleri, 26°–45° doğu meridyenleri (5 p). Sonuçlar: dört mevsim; güneyden kuzeye sıcaklığın azalması; doğu ile batı arasında 76 dakika yerel saat farkı (her biri 5 p, iki tane).

5. İki kıtada toprağı olması ve kıtaları bağlaması; üç tarafının denizlerle çevrili olması; boğazlara sahip olması; ticaret ve enerji yolları üzerinde bulunması (her biri 5 p, üç tane).

6. Karadeniz: her mevsim yağışlı ve ılıman iklim ⇒ çay ve fındık (7,5 p). İç Anadolu: karasal iklim, yazları kurak, kışları soğuk ve az yağışlı ⇒ kuraklığa dayanıklı buğday (7,5 p).

7. Türk Devletleri Teşkilatı, TÜRKSOY, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, YTB'den herhangi ikisi ve faaliyet alanı (her biri 5 p).

Toplam: 15 + 15 + 15 + 15 + 15 + 15 + 10 = 100 puan

Prova 2 – 90+ Zorluk

40 dakika, beceri temelli: her cevabında kavram + kaynaktan kanıt + gerekçe olsun

Bölge	Nüfus yoğunluğu	Başlıca ekonomik faaliyet	İklim
A	Çok yüksek	Sanayi, ticaret	Ilıman
B	Düşük	Büyükbaş hayvancılık	Sert karasal, uzun kış
C	Orta	Zeytin, incir, turizm	Akdeniz iklimi

Kaynak (özgün)

1. (15 puan) Tablodaki A, B ve C bölgelerinin Türkiye'nin hangi bölgeleri olabileceğini tahmin ediniz. Her tahmininizi tablodan bir kanıtla destekleyiniz.

2. (15 puan) B bölgesinin nüfusunun düşük olmasını doğal ve beşerî nedenlerle açıklayınız. Bu bölgede nüfusu artırmak için iki öneri yazınız.

3. (15 puan) Kars (yaklaşık 43° D) ile Çanakkale (yaklaşık 26° D) arasındaki yerel saat farkını hesaplayınız. Bu farkın günlük hayattaki bir sonucunu yazınız.

4. (15 puan) "Türkiye bir köprü ülkedir." ifadesini Türkiye'nin göreceli konumuyla açıklayınız.

5. (15 puan) Mahallenizde sokak hayvanlarının bakımıyla ilgili bir sorun yaşanmaktadır. Farklı bakış açılarını yazınız ve müzakere ederek ortak bir çözüm öneriniz.

6. (15 puan) "Bayramlar artık eskisi gibi kutlanmıyor." diyen bir büyüğünüzün düşüncesini, zaman içinde değişen gruplar ve kültürel bağlar açısından değerlendiriniz.

7. (10 puan) Türk dünyası ile turizm alanında yapılabilecek bir kültürel iş birliği projesi önerip katkısını yazınız.

Prova 2 – Cevap Anahtarı ve Puanlama

Gerekçesiz doğru cevap en fazla yarım puan alır

1. A: Marmara (yoğun nüfus, sanayi-ticaret) (5 p). B: Doğu Anadolu (düşük nüfus, hayvancılık, sert karasal iklim) (5 p). C: Ege (zeytin, incir, Akdeniz iklimi, turizm) (5 p). *Kanıtla desteklenmiş farklı uygun tahminler de kabul edilir.*

2. Doğal: yükselti, dağlık arazi, uzun ve sert kış (4 p). Beşerî: sanayi ve iş imkânının azlığı, göç vermesi (4 p). Öneriler: hayvancılık ve kış turizmine yatırım, ulaşımın geliştirilmesi, sanayi teşviki (her biri 3,5 p, iki tane).

3. 43 - 26 = 17 ⇒ 17 × 4 = **68 dakika** (8 p). Sonuç: güneş Kars'ta daha erken doğar ve batar; namaz vakitleri ve gün ışığı süresi saatleri iller arasında farklıdır (7 p).

4. Türkiye'nin Asya ve Avrupa'da toprakları vardır (5 p); boğazları ve kara yollarıyla iki kıtayı bağlar (5 p); ticaret, ulaşım, enerji ve kültürler arası etkileşimde geçiş noktasıdır (5 p).

5. Bakış açıları: hayvanseverler, hayvanlardan korkan veliler, belediye (6 p). Ortak çözüm: belediyenin kısırlaştırma ve aşılama yapması, belirli noktalarda mama ve su kapları, gönüllü bakım grubu (6 p). Gerekçe (3 p).

6. Toplumun yapısı ve gruplar değişmiştir: şehirleşme, aile bireylerinin farklı şehirlerde yaşaması, teknoloji (7 p). Kutlama biçimleri değişse de bayramlar kültürel bağ olarak sürmektedir; görüntülü arama gibi yeni yollarla bayramlaşma devam eder (8 p).

7. Proje: ör. ortak "Türk dünyası kültür rotası", karşılıklı öğrenci gezileri, ortak festivaller (5 p). Katkı: halkların birbirini tanıması, ekonomik gelir, kültürel bağların güçlenmesi (5 p).

Toplam: 15 + 15 + 15 + 15 + 15 + 15 + 10 = 100 puan. 85 ve üstü ⇒ 90+ için hazırsın; altındaysan kaybettiğin sorunun bölümündeki "Derinleşelim" ve "Tuzak" kutularına dön.

Son gün kontrol listesi

- [ ] Gruplar ve roller yaş, eğitim, meslek ve göçle değişir.
- [ ] Kültürel bağlar: dil, din, tarih, gelenek-görenek, sanat.
- [ ] Millî değerler: bayrak, İstiklal Marşı, vatan, bağımsızlık, Türkçe.
- [ ] Kültürel bağlar ortak kimlik, aidiyet ve dayanışma sağlar.
- [ ] Müzakere: fark et ⇒ nedenleri karşılaştır ⇒ öneri ⇒ düzenle ⇒ savun.
- [ ] Mutlak konum: 36°–42° K paralelleri, 26°–45° D meridyenleri.
- [ ] Orta kuşak ⇒ dört mevsim; güneyden kuzeye sıcaklık azalır.
- [ ] 1 meridyen = 4 dakika; doğu-batı farkı 76 dakika; güneş doğuda önce doğar.
- [ ] Göreceli konum: iki kıta, üç tarafı deniz, boğazlar, ticaret ve enerji yolları.
- [ ] 7 kıta; en büyük kıta Asya, en büyük okyanus Büyük Okyanus.
- [ ] İklim ⇒ tarım ürünü: Karadeniz çay-fındık, Ege zeytin-incir, İç Anadolu buğday.
- [ ] Yer şekli ve iklim ⇒ nüfus: Marmara yoğun, Doğu Anadolu seyrek.
- [ ] Türk dünyası kurumları: Türk Devletleri Teşkilatı, TÜRKSOY, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, YTB.
- [ ] Her "açıklayınız" sorusunda kavram + örnek + "çünkü".

Bu nottaki tüm metinler, örnekler ve prova soruları bu not için özgün olarak hazırlanmıştır; MEB ortak soru havuzundan alınmış ya da MEB tarafından yayımlanmış sorular değildir. Öğrenme çıktısı kodları ve Türk dünyası kurumları 2026 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programından alınmıştır; soru sayıları tahminidir.

Kaynak: MEB ÖDSGM OYSS Uygulama Takvimi 2026-2027; TYMM Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2026)